

FÖRVALTNINGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 21/2002 rd

Berättelsen om regeringens åtgärder under år 2001

Till grundlagsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 17 april 2002 berättelsen om regeringens åtgärder under år 2001 (B 3/2002 rd) till grundlagsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att förvaltningsutskottet skall lämna utlåtande till grundlagsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsdirektör Pertti Laitinen, regionutvecklingsdirektör Kaisa-Leena Lintilä, regeringsråd Riitta Koponen, regeringsråd Arto Sulonen, planeringschef Veikko Peltonen, po-

- lisöverinspektör Jorma Vuorio och generalmajor Matti Sandqvist, inrikesministeriet
- konsultative tjänstemannen Ari Holopainen och konsultative tjänstemannen Anja Simola, finansministeriet
- direktör Mervi Virtanen, arbetsministeriet
- enhetschef Martti Kallio, Finlands Kommunförbund
- jurist Markku Nieminen, AKAVA-OS rf
- förhandlingschef Harri Wetterstrand, Lönta-
garorganisationen Pardia rf
- ekonomi- och socialpolitiske sekreteraren Ilkka Alava, Statens samorganisation.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Kommunal ekonomi och politik

Sett i ett helhetsperspektiv stärktes kommunernas ekonomi 2001 jämfört med året innan. Kommunernas sammantagna årsbidrag ökade med ca 222 miljoner euro. Årsbidraget förbättrades i 273 kommuner och försämrades i 112 kommuner. Utifrån denna måttstock hade kommuner med 2 000—6 000 invånare den gynnsammaste utvecklingen. Även om årsbidraget försämrades i kommuner med fler än 100 000 invånare, låg det fortfarande klart över medeltalet för hela lan-

det. Antalet kommuner med negativt årsbidrag minskade avsevärt.

Kommunekonomin utvecklades i gynnsam riktning i fjol, men det oaktat är det ekonomiska läget kärvat i en del kommuner. Enligt förhandsuppgifter visade bokslutet ett underskott i omkring 250 kommuner. Kommunerna var för första gången tvungna att iaktta den nya skyldigheten i kommunallagen (365/1995) att täcka underskottet under planeperioden, när de gjorde upp budgeten för 2002 och ekonomiplanen för de närmaste åren. Enligt erhållen utredning är det uppenbart att en stor del av kommunerna i ekonomiskt trångmål inte klarar av att prestera nog

med konkreta åtgärder för att återvinna balansen och täcka underskottet.

Statens beslut att vid ingången av 2002 ändra utjämnningen av skatteinkomsterna och återkrävandet av mervärdesskatteåterbäring förefaller i någon mån ha hejdat kommunerna att växa isär ekonomiskt. Men samtidigt har besluten lett till att exempelvis kommunerna i huvudstadsregionen fått det sämre ekonomiskt.

I anknytning till kommunekonomin vill utskottet påtala förhållandet mellan staten och kommunsektorn. Statens tidvis oförutsägbara och kortsiktiga agerande har gjort det svårt för kommunerna att planera för en stabil och långsiktig ekonomi. Kommunerna har inte haft nog med tid och inte förfogat över adekvata resurser för att kunna förbereda sig på de nedskärningar, omläggningar och nya uppgifter som gällt deras ekonomi. En del av de statliga åtgärderna har i ett kommunekonomiskt perspektiv kunnat vara neutrala, men har trots det kunnat ge upphov till de mest olika konsekvenser i enskilda kommuner.

För att situationen skall hjälpas upp gäller det enligt utskottet att minst en gång per valperiod utforma en för kommunerna och staten gemensam övergripande kommunpolicy, som koordinerats med hänsyn till kommunernas alla uppgifter. Kommunpolitiken borgar för att staten och kommunerna tillsammans bär ansvaret i välfärdssamhället över en längre period, tryggar och stärker den kommunala självstyrelsen och är en garanti för att bastjänster finns att tillgå på lika grunder i hela landet och att kommunerna får de pengar som behövs för uppgifterna. Kommunpolitiken kräver också en stark insats från riksdagen när riktlinjerna dras upp.

Huvudprincipen för statsandelarna till kommunerna är att kostnadsansvaret mellan kommunerna och staten skall förbli relativt oförändrat, konstaterar utskottet. Med avvikelse från denna princip tillåts indexjusteringar av statsandelarna som är mindre än stegringen i kostnadsnivån, en möjlighet som faktiskt utnyttjats. Enligt förvaltningsutskottets åsikt bör indexjusteringarna för 2003 göras till fullt belopp. Dessutom vill utskottet med tanke på beredningen av nästa års

statsbudget påminna om att staten och kommunerna kommit överens om att kommunerna inte skall påföras nya uppgifter om de inte samtidigt får resurser för det. I detta sammanhang vill utskottet också påpeka att kommunen som arbetsgivare bör bedriva en konkurrenskraftig personalpolitik för att bristen på kompetent personal inte skall äventyra tillgången på kommunala bastjänster.

Polisväsendet

Till polisväsendets ambitioner under 2001 hörde att få stopp på en förlängning av aktionsberedskapstiden, dvs. tiden från alarmeringen tills en polispatrull i ett brådskande fall anländer till platsen. Medeltiden för hela landet förbättrades 2001 och var bättre än den målsatta. Utvärderingsrapporter ger vid handen att aktionsberedskapstiden förkortats också i glesbygderna, också om de regionala skillnaderna är stora.

Enligt polisens säkerhetsbarometer är medborgarnas förtroende för polisen stort alldeles som under tidigare år. Men det råder en uppfattning att servicen blivit något sämre.

Enligt information är den positiva utvecklingstrenden för aktionsberedskapstiden ett resultat av att resurser överförts från brottsutredning till uttryckningsuppdrag. Som en konsekvens härav har problemen inom brottsundersökningen ökat. Inom vissa brottsgrupper har procenten utredda brott redan tidigare sjunkit till en synnerligen låg nivå. En bidragande orsak är att brottsutredarna minskat i antal och att de enskilda utredarna därmed fått en större arbetsbörda. Undersökningarna har ännu mer än tidigare koncentrerats på brott som ur samhällets synvinkel ansetts viktigast att klarlägga, såsom narkotika- och ekobrott. Ju mer arbetsmängden ökar och ju mer betungande arbetet blir desto färre poliser väljer att bli brottsundersökare. Därför gäller det att med det snaraste så ingående som möjligt kartlägga läget inom brottsundersökningen, menar utskottet.

Polisen gick 2001 in för att i praktiken omsätta statsrådets beslut 5.10.2000 om effektiviserade åtgärder inom narkotikapolitiken. Trots att insatserna intensifierats och resultat har upp-

nått har det inte gått att hejda narkotikabrottsligheten utan problemet har fördjupats. En av orsakerna har ansetts vara att yrkeskriminella utför landets gränser fått ett allt starkare grepp om narkotikamarknaden i Finland.

Polisen har högprioriterat bekämpningen av organiserad brottslighet. Men samtidigt har den organiserade brottsligheten tilltagit i omfång. Man har räknat att det 2001 fanns 33 organiserade kriminella grupper enligt EU-kriterierna med sammanlagt ca 400 medlemmar. Sammantaget fanns det enligt centralpolisens uppskattning 66 organiserade kriminella grupper under redogörelseåret.

Förvaltningsutskottet har upprepade gånger och under en längre tid — åtminstone under den föregående och den pågående valperioden — i sina utlåtanden till finansutskottet om budgetförslaget och bitvis också i sina utlåtanden till grundlagsutskottet om regeringens berättelse påtalat resursbristen inom polisen. Det oaktat har finansministeriet och inrikesministeriet år efter år fortsatt att träta om polisens anslag. Om man ser till hur det operativa ansvaret och finansieringen är anpassade till varandra är riksdagens eget agerande kring budgetpropositionen inte helt oklanderligt.

Polisens finansiella situation har nu klarlagts av en utredningsman tillsatt av inrikesministeriet. Utredningsmannen kom i början av 2002 ut med en rapport som visar att polisväsendet inte klarar av sina uppgifter om budgetfinansieringen håller 2000 års nivå. Slutsatserna i rapporten kom inte som någon överraskning för förvaltningsutskottet. Utskottet vill på det starkaste understryka att fullständighetsprincipen måste följas i budgeten.

Polisens arbetsfält har förändrats radikalt under de senaste åren, bl.a. har de internationella uppdragen till följd av EU-medlemskapet krävt nya insatser. Trots att polisens budget ökade nominellt 1998—2000, har ökningen inte räckt till för att täcka de stegrade driftsutgifterna, där löner och hyror står för sammanlagt ca 83 procent. Om EU utvidgas, kan förvaltningsområdet räknas med stegrade kostnader. I dagsläget är antalet poliser per tusen invånare i Finland det lägsta i

Norden. Enligt uppgift fanns det 777 vakanta tjänster i slutet av 2001.

För att polisväsendet skall kunna skötas som sig bör krävs det bl.a. att polisen så rättvist och väl som möjligt kan värna om medborgarnas säkerhet och har förutsättningar att bekämpa och utreda brott. Polisen måste också kunna ingripa vid rätt tidpunkt när behovet det påkallar. Självfallet måste lokalhyrorna kunna betalas och materiel och utrustning vara i sådant skick att de kan användas för olika uppdrag. Allt detta bör kunna skötas så att verkställigheten av häradsreformen inte äventyras och det uppstår nya problem (FvUB 6/2000 rd, FvUB 5/2002 rd). Frågan om garanterade arbetsförutsättningar för polisen hänger i allt väsentligt samman med frågan om vilken roll å ena sidan samhället och å andra sidan den privata säkerhetstjänsten spelar i vårt land.

Utlänningsfrågor

Alla utlänningsfrågor faller inom utskottets kompetens. På ministerienivå är det främst inrikesministeriet och arbetsministeriet som har hand om dem. Till utlänningspolitik räknas frågor som har att göra med bl.a. inresa, vistelse i landet, flyktingar, asyl, integrering och arbete. En fungerande utlänningspolitik kräver att lagstiftningen är modern och tillämpas på rätt sätt. Den nuvarande utlänningslagen (378/1991) bör därför revideras så snart som möjligt (FvUB 29/1998 rd). Samtidigt bör det påpekas att utskottet fått för bedömning en redogörelse från statsrådet om hur integrationslagen genomförts (SRR 5/2002 rd), en redogörelse som arbetsministeriet berett utifrån betänkandet FvUB 30/1998 rd.

Bland alla utlänningsärenden vill utskottet i detta sammanhang lyfta fram Utlänningsverkets serviceförmåga. Behandlingstiderna för medborgarskaps- och asylansökningar är långa. I ett snabbförfarande räcker behandlingen från ett par veckor till några månader, men i snitt tar behandlingen mer än ett år i anspråk. I normal kundservice ingår att den som saken gäller utan svårigheter skall få svar på hur långt verket kommit i behandlingen av ärendet. När det gäller in-

satser för att förbättra verksamheten vid Utlänningsverket hänvisar utskottet till sitt betänkande FvUB 13/2000 rd (RP 15/2000 rd).

I övrigt hänvisar utskottet till det som sägs i berättelsen om utlänningsförvaltningen under inrikesministeriet och om invandrare och flyktingar under arbetsministeriet.

Riksdagens uttalanden

Utskottet anser att åtgärderna med anledning av följande riksdagsuttalanden är tillräckliga eller att uttalandena annars inte längre behövs:

- *Finansiering och organisering av den regionala utvecklingen*
RP 99/1993 rd (s. 131)
- *Organisering av regional- och lokalförvaltningen i fråga om flykting- och invandrarärenden*
RP 125/1995 rd (s. 133)
- *Löneintyg till anställda i kommunalt tjänsteförhållande*

RP 24/1996 rd (s. 134)

- *Lagen om statsandelar till kommunerna*
RP 149/1996 rd (s. 135)
- *Beviljande av medfinansiering för strukturfondsprojekt*
Revidering av lagen om regional utveckling
RP 140/1999 rd (s. 146)
- *Uppföljning av integrationslagen*
RP 66/1998 rd (s. 306)

Övriga uttalanden som tillkommit genom förvaltningsutskottets medverkan är fortfarande nödvändiga.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan sagda föreslår förvaltningsutskottet

att grundlagsutskottet väger in det som sägs i detta utlåtande när det formulerar sitt betänkande.

Helsingfors den 18 juni 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Matti Väistö /cent
vordf. Pertti Turtiainen /vänst
medl. Janina Andersson /gröna
Nils-Anders Granvik /sv
Rakel Hiltunen /sd
Valto Koski /sd
Esko Kurvinen /saml
Lauri Kähkönen /sd

Kari Kärkkäinen /kd
Pekka Nousiainen /cent
Heli Paasio /sd
Aulis Ranta-Muotio /cent
Pekka Ravi /saml
Petri Salo /saml
Arto Seppälä /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Ossi Lantto.